

Bożena Koredczuk

Udział inteligencji prawniczej Królestwa Polskiego w kształtowaniu kultury książki (1815–1915)

Wrocław 2011

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I. Środowisko prawnicze w strukturach społecznych inteligencji polskiej w XIX wieku	25
1. Kształtowanie się inteligencji w społeczeństwie polskim w XIX wieku	25
2. Struktura społeczna i zawodowa inteligencji w Królestwie Polskim	34
3. Sytuacja inteligencji prawniczej w Królestwie Polskim	38
3.1. Kierunki i ośrodki kształcenia prawników w XIX wieku	38
3.2. Profesje prawnicze — ich rodzaje i specyfika	46
3.3. Zatrudnienie prawników Polaków w aparacie sądowym i administracyjnym Królestwa Polskiego	47
3.4. Pokolenia prawników w XIX wieku	53
3.5. Prawnicy — pracownicy książki i bibliotek	58
Rozdział II. Prawnicy jako wydawcy i księgarze	60
1. Redaktorzy, edytorzy, wydawcy i właściciele drukarni	63
1.1. Wydawnictwa zwarte	64
1.1.1. Wydawnictwa o profilu prawniczym	64
1.1.2. Publikacje z różnych dziedzin nauki i kultury	70
1.2. Wydawnictwa ciągłe	75
1.2.1. Periodyki prawnicze	75
1.2.2. Czasopisma społeczno-polityczne	79
1.2.2.1. Lata 1815–1830	80
1.2.2.2. Prasa powstania listopadowego	83
1.2.2.3. Okres międzypowstaniowy	85
1.2.2.4. Okres 1864–1915	85
1.2.3. Czasopisma naukowe i fachowe	105
1.2.4. Czasopisma literackie i kulturalne	108
1.2.5. Czasopisma satyryczno-rozrywkowe	119
2. Księgarze i antykwariusze	122
Rozdział III. Kultura czytelnicza inteligencji prawniczej. Gromadzenie książek	129
1. Kultura czytelnicza prawników Królestwa Polskiego	130
2. Biblioteki prywatne. Bibliofilstwo	134
3. Księgozbiory domowe	168
Rozdział IV. Działalność biblioteczna prawników. Mecenat	178
1. Biblioteki naukowe i fachowe	179
1.1. Biblioteki wyższych uczelni	179
1.2. Biblioteki przy towarzystwach naukowych i zrzeszeniach zawodowych	182
1.3. Biblioteki przy instytucjach wymiaru sprawiedliwości i organach administracji	190

2. Biblioteki powszechne i oświatowe	192
2.1. Czytelnie publiczne i biblioteki miejskie	192
2.2. Biblioteki szkolne	207
2.3. Biblioteki przy instytucjach dobroczynnych i filantropijnych. Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności	215
2.4. Biblioteki przy resursach	229
2.5. Biblioteki przy organizacjach półlegalnych i tajnych	234
Rozdział V. Udział prawników w opracowywaniu wydawnictw informacyjnych i źródłowych	239
1. Współautorzy wydawnictw informacyjnych bezpośrednich	243
1.1. Słowniki i encyklopedie ogólne	243
1.2. Encyklopedie i słowniki prawnicze i inne specjalne	247
2. Autorzy wydawnictw informacyjnych pośrednich	250
2.1. Bibliografie ogólne i specjalne	250
2.2. Bibliografie prawnicze	260
3. Redaktorzy publikacji źródłowych, w tym pomników prawa	273
Zakończenie	278
Słownik biograficzny prawników polskich podejmujących prace na polu książki i bi- bliotek w Królestwie Polskim w latach 1815–1915	283
Wykaz skrótów	309
Wykaz wykorzystanych źródeł i literatury	312
1. Źródła rękopiśmienne	312
1.1. Warszawa	312
1.2. Kalisz	314
1.3. Kraków	315
1.4. Lublin	315
1.5. Łódź	316
1.6. Poznań	316
1.7. Sieradz	316
1.8. Wrocław	316
2. Źródła drukowane	317
2.1. Akty prawne, opracowania źródłowe aktów normatywnych	317
2.2. Roczniki i sprawozdania	317
2.3. Bibliografie, katalogi, spisy	318
2.4. Encyklopedie i słowniki, ogólne i specjalne oraz informatory biograficzne	320
2.5. Czasopisma	322
2.6. Pamiętniki, autobiografie, wspomnienia i kroniki	322
2.7. Listy i korespondencja	324
2.8. Inne źródła	325
3. Opracowania	327
Summary	345
Резюме	347
Wykaz tytułów czasopism i gazet redagowanych, drukowanych i wydawanych przez prawników polskich w Królestwie Polskim	349
Indeks nazwisk, pseudonimów i inicjałów	352
Indeks nazw geograficznych	365
Spis rycin	368

Spis rycin

1. Mapa Królestwa Polskiego z 1815 roku, za: <i>Wielka Encyklopedia PWN</i> , t. 15, Warszawa 2003	35
2. Gmach Uniwersytetu Warszawskiego z 1824 r., Pałac Kazimierzowski, wg rys. Jana Feliksa Piwarskiego, „Tygodnik Ilustrowany” 1859, nr 13	40
3. Aleksander Kraushar, <i>Palestra warszawska. Wspomnienia starego mecenasa z czasów dziesięciolecia przed zniesieniem sądownictwa polskiego (1866–1876)</i> , Warszawa 1919 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 217.241)	57
4. Sprawozdanie Wydawnictwa im. W. Andrychiewicza za rok 1910, za: A. Suligowski, <i>Bibliografia prawnicza polska XIX i XX wieku</i> , Warszawa 1911 (Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 80019 III)	68–69
5. Strona tytułowa pisma „Themis Polska” z 1829 r., za: H. Eile, <i>Prasa warszawska sprzed stu laty</i> , Warszawa 1919 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 182.272)	76
6. Portret Filipa Flamma — A. Kraushar, <i>Palestra warszawska...</i> , s. 111 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu sygn. 217.241)	78
7. Portret Jana Czyńskiego. Litografia (Biblioteka Narodowa w Warszawie)	84
8. Strona tytułowa „Kuriera Warszawskiego” z 1892 r. za red. Franciszka Olszewskiego (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sygn. P 32251 II)	86
9. List Marii Konopnickiej do Franciszka Olszewskiego z 1888 r. (Archiwum PAN w Warszawie, b. sygn.)	88
10. Portret Edwarda Leo. Ze zbiorów Fundacji im. J.J. Michalskich	89
11. Winieta czasopisma „Kaliszanin” z 1876 r. (Biblioteka Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej w Kaliszu, sygn. 489)	91
12. Portret Adama Chodyńskiego (Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej w Kaliszu, sygn. MOZK/H/800)	92
13. Strona tytułowa pierwszego numeru „Dziennika Łódzkiego” (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi)	97
14. Redaktorzy „Ogniwa” Stanisław Posner i Stanisław Stempowski, za: J. Grabiec [Dąbrowski Józef], <i>Czerwona Warszawa przed ćwierć wiekiem: moje wspomnienia</i> , Poznań 1925 (Biblioteka Narodowa w Warszawie, sygn. II 295.639)	104
15. Karta tytułowa „Noworocznika Polskiego Płci Pięknej Poświęconego” Damazego Dzieżożyńskiego (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 11.135)	111
16. „Rzecz o wolności druku” (karta tytułowa i fragment tekstu) Damazego Dzieżożyńskiego. Polemika D. Dzieżożyńskiego z J. Lelewelem nt. wolności słowa i druku (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 47.857)	114–115
17. Portret Stanisława Jana Czarnowskiego za: <i>Słownik biograficzny historii Polski</i> , t. 1, pod red. Janiny Chodery i Feliksa Kiryka, Wrocław-Warszawa-Kraków 2005	116

18. Leopold Blumental (Leo Belmont). Karykatura Mira-Mirosława Ostoi-Gajewskiego, „Kurier Świąteczny” 1909, nr 13	120
19. Strona tytułowa pierwszego numeru „Nowej Muchy Satyrycznej” Leo Belmonta (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, sygn. 034171)	121
20. Wnętrze Antykwarjatu Polskiego w Warszawie, [w:] <i>Katalog nr 17 Antykwarjatu Polskiego H. Wildera</i> , Warszawa 1913, okładka (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Zakład Dokumentacji Księgoznawczej, sygn. H. Wilder Katalogi 16–21)	123
21. Karty tytułowe „Sobótki” Seweryna Goszczyńskiego nakładem M. Arcta i Księgarni S. Bukowieckiego (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 142.683)	124
22. Portret Józefa Kalasantego Szaniawskiego, za: M. Manteufflowa, <i>J.K. Szaniawski. Ideologia i działalność 1815–1830</i> , Warszawa 1936 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 314.705)	135
23. Ekslibrisy Józefa Kalasantego Szaniawskiego, za: S. Bednarski, <i>Biblioteka J.K. Szaniawskiego</i> , Kraków 1929, s. 29 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 472.982)	139
24. Jan Wincenty Bandtkie-Stężyński. Ryt. Maksymilian Fajans, za: <i>Album biograficzne zasłużonych Polaków i Polek wieku XIX</i> , wydanie staraniem i nakładem M. Chelmońskiej, t. 2, Warszawa 1901–1903 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 302.868)	142
25. Wacław Aleksander Maciejowski. Ryt. Maksymilian Fajans, za: <i>Album biograficzne zasłużonych Polaków i Polek wieku XIX...</i> , t. 1 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 302.868)	146
26. <i>Katalog biblioteki W.A. Maciejowskiego</i> (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Dział Rękopisów, sygn. Rkps 5828, k. 1, 5)	148–149
27. Karta tytułowa <i>Katalogu biblioteki</i> Romualda Hubego (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 56.930)	157
28. „Table de matières” <i>Katalogu biblioteki</i> Romualda Hubego (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 56.930)	158
29. Stanisław Lentz, <i>Portret Leopolda Méyeta</i> , 1894, olej, płótno (Muzeum Narodowe w Warszawie, sygn. MP 60)	160
30. Ekslibris Leopolda Méyeta wykonany przez K. Mordasewicza (Muzeum Narodowe w Warszawie, sygn. 26428/1)	162
31. Pieczęć „Biblioteka Leopolda Méyeta” (Muzeum Narodowe w Warszawie, sygn. II Graf. 120)	162
32. Portret Aleksandra Kraushara wg pastelu K. Mordasewicza, ze zbiorów Zuzanny Rabskiej, za: Z. Rabska, <i>Moje życie z książką. Wspomnienia</i> , t. 1, Wrocław 1959, ryc. 3 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 413.794)	164
33. Znak własnościowy książek „Biblioteka” Aleksandra Kraushara, za: O. Balzer, <i>Geneza Trybunału Koronnego</i> , Warszawa 1886 (Biblioteka Śląska w Katowicach, sygn. 62943 II)	166
34. Książka ze znakiem własnościowym (pieczęcią) Alfonsa Parczewskiego i dedykacją od Jakuba Glassa, za: J. Glass, <i>Ograniczenia ludności polskiej w zaborze rosyjskim</i> , Warszawa-Lublin-Lódź 1917 (Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka w Kaliszu, sygn. KD-1119)	167
35. Portret Stanisława Leszczyńskiego, za: <i>Katalog nr 21 Antykwarjatu H. Wildera</i> , Warszawa 1914 (Biblioteka Narodowa w Warszawie, Zakład Dokumentacji Księgoznawczej, sygn. Wilder H. Katalogi 16–21)	170
36. Portret Jana Nepomucena Janowskiego, za: M. Tyrowicz, <i>Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863: przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny</i> , Warszawa 1964 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 383.221)	183

37. List Leopolda Méyeta do Henryka Wiercieńskiego (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie, sygn. Rkps 1888, k. 86–87)	202
38. List Karola Estreichera do Henryka Wiercieńskiego (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie, sygn. Rkps 1888, k. 26–27)	203–204
39. Książka ze znakiem własnościowym biblioteki Stefana Kowerskiego (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie, sygn. 468110 I)	206
40. Portret Jana Olrycha Szanieckiego, za: <i>Pamiętnik Jana Olrycha Szanieckiego</i> , wyd., wstępem i przypisami opatrzył M. Handelsman, Warszawa 1912 (wyklejka z portretem) (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 141.353)	208
41. Karta tytułowa <i>Pamiętnika Jana Olrycha Szanieckiego</i> , za: <i>Pamiętnik Jana Olrycha Szanieckiego</i> ... (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 141.353)	209
42. Wykaz czytelní bezpłatnych WTD wg spisu Adolfa Suligowskiego. Stan na rok 1892 (Archiwum Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, sygn. Rkps A. 91, k. 38)	219
43. Pismo Adolfa Suligowskiego do Zarządzającego Czytelnią nr XVII (Archiwum Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, sygn. Rkps A. 91 k. 39)	221
44. Działacze Wydziału Czytelní Bezpłatnych WTD. W środku siedzi Stanisław Leszczyński, za: <i>Dzieje Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy w ilustracjach: 1907–1957</i> , oprac. S. Tazbir, Warszawa 1957 (Biblioteka Narodowa, sygn. ZDK 989.222)	226
45. Pierwsza siedziba Resursy Kupieckiej w Warszawie przy ulicy Miodowej za: A. Kraushar, <i>Resursa kupiecka w Warszawie. Dawny pałac Mniszców (1820–1928). Monografia historyczno-obyczajowa</i> , Warszawa 1928 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 194.733)	230
46. Wnętrze czytelní i biblioteki przy Resursie Kupieckiej w Warszawie, za: A. Kraushar, <i>Resursa kupiecka w Warszawie. Dawny pałac Mniszców (1820–1928)</i> ... (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 194.733)	232
47. <i>Nowy słownik kieszonkowy polsko-niemiecko-francuski</i> . Nowa edycja poprawiona. Wydany w oficynie Wilhelma Bogumiła Korna we Wrocławiu (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 76.814)	244
48. Świadectwo Wacława Aleksandra Maciejowskiego z odbycia rocznych studiów i złożenia egzaminu z bibliografii w dniu 28 lipca 1813 roku wydane przez Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Krakowskiego (Archiwum PAN w Warszawie, b. sygn.)	251
49. Karta tytułowa <i>Piśmiennictwa polskiego</i> Wacława Aleksandra Maciejowskiego (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 117.160)	252
50. Karta tytułowa <i>Spisu bibliograficznego druków łódzkich</i> Maksymiliana Barucha (ze zbiorów Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi)	258
51. Karta tytułowa <i>Spisu rzeczy objętych w Themidzie polskiej</i> Augusta Heylmana oraz fragment wstępu (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 200.544)	266–267
52. Portret Karola Lutostańskiego za: Z. Nagórski, <i>Ludzie mego czasu. Sylwetki</i> , Paris 1964 (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 383.005)	271
53. Karta tytułowa <i>Bibliografii prawniczej</i> Adolfa Suligowskiego (Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 80019 III)	272